

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 8 September 1912. N°. 1810.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

„Naar de werking van een iegelijk deel“.

Uit welken het gehele lichaam, bekwaamelijk samengevoegd en samen vastgemaakt zijnde, door alle voegselen der toebereiding, naar de werking van een iegelijk deel in zijne mate, den wasdom des lichaams bekamt, tot zijns zelfs opbouw in de liefde. Eph. 4 : 16.

Ook in het natuurlijke spreken we niet enkel van leden van ons lichaam, maar zelfs eer en meer nog van lichaamsdelen. Een deel niet op het geheel, en daarom roept ook het woord lichaamsdeel aanstonds het gehele lichaam ons voor den geest.

Zoo nu spreekt ook de Schrift, waar het geestelijk Lichaam van Christus aan de orde komt, de één maal van leden, en een ander maal van delen. Van leden, als 't aankomt op de samenstelling van het lichaam. B.v. in 1 Cor. 12 : 12 : „Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van dit één lichaam, vele zijnde, toch maar één lichaam zijn, alzo ook Christus“. Maar evenzo lezen we van delen in het Lichaam van Christus, met name in Efese 4 : 16, waar het heet: „Uit welken, (d.i. uit Christus), het gehele lichaam, naar de werking van een iegelijk deel in zijn maat, den wasdom des lichaams bekamt.“

Teruggebracht op ons natuurlijk lichaam beduidt dit, dat er noch atrophie noch hypertrophie in onze lichaamsdelen mag zijn, maar dat, heel het lichaam door, de van God bedoelde harmonie moet heerschen. Atrophie noemt men het gebrek, als een van onze lichaamsdelen door onnatuurlijke vermagering in zijn groei achterblijft, en van hypertrophie spreken we, zoo een lichaamsdeel buiten de maat zich uitzet. Zoo kan lemans borst derwijs ingekrompen en weggeslonken zijn, dat hij belemmerd wordt in zijn ademhaling. Dat is dan atrophie. Of ook, iemand kan een uitgeest hart hebben, dat aanzwol en nu veel te groot is, en dat noemt men dan hypertrophie. En juist zóó kan het nu ook in het Lichaam van Christus plaats grijpen. Er kunnen ook in dat Lichaam van Christus delen zijn, die aan bloedarmoede lijden, en daarentegen andere delen, die te sterk zijn aangeworpen, en zoodoende de overige delen hinderen en in den weg staan. Harmonie, gelijk Christus ze wil, is er omgekeerd dan alleen in het Lichaam van Christus, zoo alle delen en alle leden geheel naar de ordinantie des Heeren uitgegroeid zijn, zonder ook maar op één punt de hun gestelde grens te overschrijden.

Die heilige harmonie siert de Bruid van Christus nu reeds daarboven. Hier op aarde daarentegen was die hemelschoone harmonie reeds daags na het groote Pinksteren verbroken. Al die eeuwen daarna bleef ze verbroken. Zoo is het nog, en zal 't tot den jongsten dag blijven. Het Lichaam van Christus is er nog wel, maar het is misvormd. Het één deel te zeer ingekrompen, en het andere deel te sterk uitgeest. En daarom valsche in toon tot zelfs de lofsang, die voor God Drieëinig in het Hallelujah opklimt.

Onderscheid hierbij nu wel. De welstand van het Lichaam van Christus, gelijk die ook in Christus' kerken moet uitkomen, kan hangen aan drieërlei, 1°, aan de geestelijke richtingen, 2°, aan de geestelijke gesteldheid, en 3°, aan de maat van het geestelijk leven in de enkele personen.

In geestelijke richting kan het Christelijke leven eenzijdig beheerscht worden of door het gevoel, en dan krijgt ge de kranke mystiek, of door het verstand, en dan dreigt het gevaar van letterkennetij, of door te sterk wilskracht, en dan verloopt 't zoo licht in veeldoenerij of overdreven methodisme.

Zou het goed zijn, dan moesten deze drie factoren in elke kerk en in elke periode, naar juiste verhouding, in volkomen heilige harmonie, samenwerken. Gelijk in uw natuurlijk lichaam, zult ge u volmaakt gezond gevoelen, het bloed in het aderwefsel, de lucht in de ademhaling, en de gevoeligheid in het zenuwgestel harmonieus op elkaar moeten inwerken, zoo moesten ook in Christus Kerk deze drie factoren van gevoel, verstand en wil, in juiste maat, één zuiver klank vormen.

Maar zoo was het niet, en zoo is het niet, en zoo zal 't tot aan den jongsten dag niet zijn. Soms zijn er korte oogenblikken geweest, dat op een beperkt terrein de harmonie scheen gegrepen te zijn, maar nauwelijks goldde die zuivere toon een

enkel tiental jaren, of de breuke was er weer, de oude eenzijdigheid keerde terug, en weer dreef de onzuivere toon boven. Zelfs kan men zeggen, dat de hieruit opgekomen eenzijdigheid zich in Kerk naast Kerk heeft vastgezet. Onze Gereformeerde Kerken neigen te sterk tot het eenzijdig verstandelijke, en wat anders geestes in haar opkwam, schijnt zoo licht in de secte af. Op geen enkele kerkelijke lijn zijn zooveel secten opgekomen, als juist op de onze; eensdeels mystieke, anderdeels methodistische groepen schelden zich af. Zie 't maar in Engeland, Schotland en Amerika, en zoo ook in ons land: juist waar het Calvinisme den toon aangaf, volgde versplintering. Bij de Kerken die Rome volgden, zag men minder van dit uit den band springen van een der drie factoren, omdat voor elken factor een zijkanal was gegraven in den clerus, in de kloosterorde, en in de goede werken. Maar, wat u hierin ook boele, ge bespeurt 't telkens weer, hoe ondiep er het geestelijke bij den leek insit. Er is een rimpeling in de oppervlakte, die u weldadig aandoet, maar duik niet, of ge voelt u teleurgesteld. In de Griekse Kerk klakt u in den eeredienst iets van engelen-ton en hemelsche harmonie tegen, maar de gevoelszenuw van het heilige is er verdord. En in de secte meest een geestelijke diepte, die u toesprekt, maar hoe volgroed ook op één enkel punt, wat armoede zoo ge het geheel overziet!

Hebt ge daar nu oog voor? Ziet ge scherp en helder in, waardoor in uw Kerk het saamleven in harmonie te kort schiet? Niet om u af te zonderen of tot een andere Kerk over te gaan; dat ware slechts de éénzijdigheid tegen een mischien nog gevaarlijker uitruilen. Neen, maar om er u zelf tegen te wapenen, en voor u aan te deelen in uw kring heerschende eenzijdigheden te temperen, om zóó den gezonden wasdom van heel het Lichaam te helpen bevorderen. Voelt ge in uw kring, in uw omgeving, in uw gezin een tekort aan mystieke warmte, wapen dan u zelf hiertegen door de heilige vonk van dit mystieke vuur in uw elgen hart niet te laten uitdooven; en laat het daar niet bij, maar blaas die vonk ook bij anderen aan, zoo ge merkt dat de gloed vermindert. Of ook, vindt ge wel nog mystieke gloed, maar hindert u de traagheid in het aangrijpen der dingen, in de toewijding, in de offervaardigheid, in het getuigen, in het uitstrooien van het zaad en in het stekken en planten, ruk dan uzelf uit die omringing der traagheid los, en lok anderen om met u de hand aan den ploeg te slaan. Maar dan ook, bespeurt ge om u heen wel 't warm gevoel en de op allen uitgaande veelzijdigheid, maar taant 't geloof, is de kennis pover, is de Schrift in nevelen verdonkerd, en de zuiverheid der waarheid Gods iets bijkomstigs geworden, — ontkom dan eer het te laat is aan dien vloek der oppervlakkigheid, die meer dan één bij het Modernisme heeft doen uitkomen, terwijl hij nog waande in Gods voorhoven te verkeren.

En zeg dan niet, mijn druppelke zal de harmonie niet redden. Want dit is wel zoo, en helder moet ingesien, dat eerst de dag des Heeren ons de harmonie van het heilige Sion zal brengen, maar dit ontslaat u niet van uw hooge verantwoordelijkheid. Hoe klein ook uw kracht, en hoe beperkt en afgemeten ook uw invloed zij, elk stofke aan de weegschaal telt hier mee. En toch zal schoon de kroon zijn die ook u eens wordt uitgereikt, zoo in die kroon ook maar het kleinste perleke glinsteren mag van wat ook gij persoonlijk voor de geestelijke harmonie in het Lichaam van Christus hebt gewrocht.

Dr. A. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen: van N. N. te Heteren f 5. Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen te blijven danken.

Da. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk. Voorzitter.

Officiële Berichten.

Da. Miedema deed Zondagmorgen na de predikatie de mededeeling, die vrijheid gevonden te hebben voor het beroep van de kerk van Leiden te bedanken.

Z. Weleerw. voegde den wensch er aan toe, dat deze als 't ware vernieuwde verbintenis tusschen leeraar en gemeente er toe mocht leiden, dat de bloei der gemeente er door verhoogd, de eere Gods groot gemaakt werd.

Broeder ouderling Spaak richtte daarop eenige hartelijke woorden van blijdschap tot den leeraar over dit besluit, vertrouwend, dat alle aanwezigen met die betuiging in allen stemmen. Hij verzocht de gemeente den dank aan den Heere uit te spreken, door te zingen Ps. 150 : 1, waaraan met opgewektheid voldaan werd.

Namens den kerkeraad der Geref. kerk van Groningen (B).

De classis Schiedam heeft in hare vergadering van 3 Sept. j.l. ondersocht den heer C. J. Goslinga, cand. aan de Vrije Universiteit, en hem met alle stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. kerken.

Namens de classis voornoemd: P. VAN HOVEN, scriba.

Kort verslag van de vergadering der classis Woerden, gehouden te Alphen a. d. Rijn, 29 Aug. 1912.

1. De voorzitter der roepende kerk laat zingen Ps. 119 : 3, leest Ps. 99 en gaat over in gebed.
2. Alle 15 kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Aan een tweetal diakenen van Nieuwkoop en Noorden wordt keurstem verleend.
3. Ter tafel zijn instructies van de kerken van Bodegraven en Woubrugge.
4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.
5. 't Moderamen is aldus samengesteld: Da. Fleurke praeses, Da. Warmenhoven scriba, Da. Elzena assessor.
6. Van de Prov. Synode van Z.-H. kwam in een gewijzigd plan van het ontwerp van samenwerking van diaconen. Wordt als punt van behandeling voor 't agendum van de volgende vergadering bestemd.

7. Een beswaarschrift van een broeder uit W. wordt in behandeling genomen. De classis gaat accoord met de gedraglijn van den kerkeraad van W.

8. Bij de rondvraag wordt aangaande een financiële kwestie de kerk van Z. verwezen naar het besluit van de classikale vergadering van Febr. 1912.

9. De voorzitter heeft onsen missionairen dienaar des Woords, Da. Netelenbos, die na de pauze ter vergadering verschijnt, hartelijk welkom.

10. Da. Brouwer rapporteert over de vergaderingen van de dep. der sending van 28 Mei, 2 Juni, en 22 Juni.

11. Da. Glipen brengt verslag uit over de Partic. Synode van Z.-H. ten N. te den Haag gehouden 11 Juni 1912.

12. De stukken ter approbatie van de beroeping van Da. Wisse naar Bodegraven worden in orde bevonden.

13. De vacatuurbesluiten worden aldus geregeld: Noorden, Da. Gunst; Sept., Da. Warmenhoven, Oct., Da. Fleurke; Nov., Nieuwkoop, Da. Elzena, Sept., Da. Brouwer, Oct., Da. Glipen, Nov., Bodegraven, Da. v. d. Heyden, Sept., Da. Verrij, Oct., Da. v. Dijk, Nov.

14. De vergadering wordt met dankzegging gesloten door Da. Netelenbos.

Op last der classis, C. H. ELZENA, assessor.

Kort verslag van de vergadering der classis Schiedam, gehouden 3 Sept. 1912.

1. De praeses der roepende kerk van Maassluis A opent de vergadering.

2. D.D. Felderhof en v. Haeringen zien de credentia's na, waaruit blijkt, dat alle kerken regelmatig vertegenwoordigd zijn. Voor Hoek van Holland neemt een diaken met keurstem slijting.

3. In 't moderamen nemen plaats als praeses Da. Vonk, als assessor Da. Sinijter, als scriba Da. v. Hoven.

4. Daar de adj. scriba wegens vakantie afwezig is, waarover de classis hare afkeuring uitsprekt, zal Da. v. Anken voor het peraverslag zorg dragen.

5. De classis examineert preparatoir cand. C. J. Goslinga van Schiedam, aan wien zij met algemeene stemmen vrijheid verleent om te staan naar den Dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken.

6. Na de pauze worden de acta der vorige vergadering gelezen en behoudens geringe aanmerking goedgekeurd.

7. Da. van Haeringen rapporteert over de gehouden visitatie in de kerken van Rosburg, Vlaardingen A en B.

8. Da. Jonkers deelt mede, dat deput. studefonds nevens de beide alumni, die alreeds gesteund worden, nog een derden alumnus hebben aangevraagd.

9. De aanvragen om financieel steun worden in handen gesteld der commissie H. R. art. 14.

10. De kerken ontvangen advies in tuchtraken.

11. Inake en voorstel Hoek-van-Holland: „De classis Schiedam, toestemmende, dat onze bijna drie eeuwenoude Statenoverzetting des Bijbels niet meer in overeenstemming geacht kan worden met den tegenwoordigen stand der taalwetenschap; ten volle overtuigd, dat tot geen nieuwe overzetting behoort te worden overgegaan, tenzij zulk een arbeid verricht worde door mannen van Gereformeerde belijdenis, wien ook, wat wetenschap en godsaligheid aangaat, het volste vertrouwen mag geschonken worden; met smart vernemende, dat ons volk door particuliere bijbelvertalingen, die of geheel ver-

werpelijk, of althans onbetrouwbaar zijn, geheel zal verontrust en in verwarring gebracht worden; besluit, aan de Partic. Synode van Z.-Holland (Z.G.) te verzoeken, om aan de e.k. Generale Synode in overweging te geven, of thans niet de tijd gekomen is, om maatregelen te nemen voor een nieuwe overzetting der H. Schrift, uitgaande van de Geref. Kerken in Nederland; wordt besloten een commissie te benoemen, welke tegen de Februari-vergadering deze zaak nader onder de oogen zie en alsdan rapport uitbrengt. Aangewezen worden: DD. van Haeringen, van Anken, Berends, Gods en Jonkers.

12. Rondvraag art. 41 D.K.O.

13. Geschiedt lecture van ingekomen collecten voor hulpbehoevende studenten. Op de volgende vergadering moeten de collecten voor de Theol. Fac. der V. U. gestort worden.

14. Tegen den 26den Nov. D.V. zal Maassluis B de volgende vergadering samenroepen. Da. van Anken zal dan praesideren.

15. DD. Berends en Diemer zullen respectievelijk in October en November de classis Bielle dienen.

16. Na voorlezing der korte notulen en dankzegging door den assessor is de vergadering gescheiden.

Op last der classis, K. VAN ANKEN.

Buitenland.

Duitschland. De Berlijners en de Keulenaars. (III.)

De tegenstand dien de uitlijning van den paus over de Christelijke werklidenverenigingen in het leven riep, was van dien aard, dat men in Rome gevoelde dat er iets gedaan moest worden om aan de spanning die ontstaan was, een einde te maken. Daarvoor werd Dr. F. Heiner gebruikt, die ook opgetreden was om de scherpe punten van den jongsten motu proprio af te vijlen. Deze geleerde verklaarde den 5den Juni, dat de paus de Christelijke werklidenverenigingen niet had veroordeeld; de paus had slechts willen zeggen „dat zij, daar zij als organisatie los waren van de Katholieke grondstellingen en van de hiërarchie, een gevaar voor hare Katholieke leden opleverden“. Maar dit maakte de zaak nog erger. Twee dagen later verscheen er in de *Kathische Volkszeitung* een artikel, waarin betoogd werd, dat de heilige Vader slechts de bedoeling gehad had een richting in de Katholieke arbeidersverenigingen te vermanen; die vermaning mocht niet beschouwd worden als een teken van wantrouwen, maar van vaderlijke zorg en liefde. „Ik ben in de gelegenheid hiervan getuigenis af te leggen“, voegde Dr. Heiner hieraan toe. „Wanneer de Christelijke werklidenverenigingen streven naar lotverbetering der arbeidende klasse en bestrijding der sociaal-democratie, en daarbij vermijden in strijd te komen met kerkelijke en Christelijke beginselen, en wanneer hare Roomsche leden het voornemen koesteren zich in gegeven gevallen aan de verordeningen van den apostolischen stoel te onderwerpen, dan loopen zij geen gevaar door de hoogste kerkelijke autoriteit veroordeeld te worden. Men ziet hieruit, dat de paus het beginsel niet heeft prijs gegeven dat de leiding van de werklidenverenigingen aan de hiërarchie toekomt, maar dat hij toch over de brug die door Dr. Heiner geslagen werd, is teruggetrokken, toen het bleek dat toepassing van het beginsel een groot deel der Roomsche werkliden in Duitschland tot verzet zou prikkelen. De Berlijners hebben het hart van den paus; dat blijkt ook uit zijn optreden tegen de „Sillons“ in Frankrijk en tegen de Christelijke democratie in Italië. De Berlijners hopen, dat de tijd nog eens zal aanbreken waarin blijken zal, dat de paus zijn beginsel zal doen triumfeeren; de Keulenaars verwachten dat de Roomsche Curie voortlooppig van den gevoerden strijd genoeg heeft.

Frankrijk. Cijfers die te denken geven. Vereniging der modernen met de middenpartij.

In de *Le Petit Patriote* wordt gewezen op het feit, dat bij het einde van het tweede Keizerrijk door den Staat voor het onderwijzen nog geen 100 miljoen francs werd uitgegeven, terwijl tegenwoordig het budget van onderwijzen 300 miljoen francs belooft. In denzelfden tijd is het aantal van hen die niet lezen noch schrijven kunnen, van 14 tot 30 per honderd gestegen. Voor dertig jaar had het Fransche leger 4000, in 1910 10,000 deserteurs, in 1898 kwamen 7000 weigerings van gehoorzaamheid voor, in 1910, 70,000. Het aantal echtscheldingen vermeerderde van 1884—1906 van 124 tot 15,733; het aantal zelfmoorden klom van 5000 tot 9000; het aantal krankzinnigen van 11,500 tot 85,000. Deze vreeselijke cijfers moeten hen, die meenen dat godsdienst en sedelicheit niet met elkander in verband staan, tot nadenken stemmen.

In het *Evangel. Missions Magazin* meldt men, dat de Franse regering in hare kolonien in West-Afrika al het mogelijke doet om de bekeering der inboorlingen tot het Mahomedanisme te bevorderen, terwijl aan de Protestantsche Missie allerlei hinderpalen in den weg gelegd werden. Zij heeft in West-Soedan 900 scholen, waar de Koran, het heilige boek der Mahomedanen, onderwezen wordt, gesticht. In die scholen is evenals in Tunis en Algiers het lezen van den Koran het één en het al. Ook heeft de

regering een seminarie gesticht tot opleiding van Hadji's voor hare Koranscholen.

Na de scheiding van kerk en staat is de Gereformeerde Staatskerk in drie deelen uiteengegaan. De modernen, de middenpartij en de rechtszinnigen vormden ieder een afzonderlijke groep. Nu zijn de 83 kerken der middenpartij met de 82 gemeenten der modernen met elkander vereenigd. Zoo blijven er nu slechts twee groepen over. De orthodoxen hebben de banier der geloofsbelijdenis van 1872 opgeheven, terwijl de modernen en middenmannen geen gemeenschappelijke belijdenis opstelden, maar in de meening verkeerden, dat iedere kerk, ieder lid der kerk, vrij moet zijn om te belijden wat hij verkijst. Dat de middenpartij tenslotte met de modernen gemeene zaak maken zou, was te voorzien.

Denemarken. Er is in Denemarken een ontwakning van het Christelijk leven. Wel neemt ook het modernisme toe en neemt het aantal jongelieden die zich voor den dienst des Woords voorbereiden, af, maar daartegenover ontwikkelen de geloovigen meer kracht dan te voren. Steeds meer arbeiden gemeentelieden met geloovige predikanten samen.

Tot hertoe heeft de Deensche Lutherse kerk geen kerkorde gehad. In de laatste 12 jaren heeft men veel daarover gehandeld. De geloovige gemeente verlangt een vertegenwoordiging, niet alleen voor de plaatselijke gemeenten, maar ook voor de geheele kerk. Maar de politici dachten er anders over, en zoo heeft dan de minister van eeredienst, Appel, eindelijk in den Rijksdag een wet doorgedreven, die geen representatie voor de geheele kerk, maar alleen een vertegenwoordiging van de plaatselijke gemeenten in het leven roept. Alle kerken zullen voortaan een kerkeraad krijgen. Deze raad zal gekozen worden door alle mannen en vrouwen in de volkskerk die burgerlijk eerkbaar zijn en die den wensch hebben uitgesproken, kiezers voor den kerkeraad te zijn.

De kiezers voor den kerkeraad moesten zich in Juni aanmelden; de kerkeraad zal in November, uit de kiezers voor den kerkeraad, gekozen worden. Van de leden van den kerkeraad wordt alleen geëischt, dat zij in de eerste vergadering van dien raad zullen uitspreken, dat zij hun taak „in getrouwheid tegenover de Deensche Ev. Lutherse volkskerk“ willen uitvoeren.

De taak die de kerkeraad heeft uit te voeren, is, behoudens een uitzondering, van geringe beteekenis. De uitzondering bestaat in zijn medewerking, wanneer een nieuwe predikant moet gekozen worden. De kerkeraad kan drie, of, wanneer de leden eenstemmig zijn, een van de gequalificeerde sollicitanten voordragen; wanneer de bisschop daarmee conform gaat, krijgt de gemeente een van de drie af, als de leden eenstemmig zijn, den begeerden man als predikant.

De woordvoerder der socialisten toonde zich zeer ingenomen met deze wet. Hij hoopt dat daardoor predikanten zouden verkregen worden, die „in contact met de gedachten van den tijd“ staan.

De kiezers hebben zich in Juni aangemeld, maar in geringen getale! In één gemeente meldden zich twee personen voor het kieserschap aan; en de kerkeraad moet daar uit vier leden bestaan.

Japan. Een Japannees over de toestanden op Godsdiensig terrein in Japan.

Een Japannees, Tasokoe Harada, schreef een artikel voor *The International Review of Missions*, Edinburgh 1912, dat door Karl Engel vertaald werd, om ons op de hoogte te brengen van de huidige godsdienstige toestanden van Japan. Daaraan ontleenen wij het volgende:

Een blik op de geschiedenis van Japan toont, dat de tegenwoordige periode van reactie niet de eerste in Japan is. Een veel diepere beweging was voor 20 jaren op te merken. Ongeveer in 1838 wilde men Japan in den geest van het z.g. „vooruitstrevend liberalisme“ zegen. Politieke partijen spraken van vrijheid en volkrechten. Jonge menschen hielden geestdriftige redevoeringen over onafhankelijkheid en zelf-hulp. Ambtenaren werden verwacht en adellijke geboorte geminacht. Westersche gedachten, goede en slechte, werden gretig ingezogen. Maar toen in 1890 de nieuwe constitutie werd geproclameerd, kwam er verandering. Want ofschoon de constitutie aan de eene zijde de rechten des volks waarborgde, zoo werden deze aan de andere zijde beperkt; zij kwam meer in 't het gevel van de behoudsmannen, dan van de radicalen. De oude zeden, die men reeds op zij gezet had, werden onder invloed der reactie langzamerhand weer ingevoerd. Men begon weer te streven naar versterking van het besef van nationaliteit, en het denkbeeld van cosmopolitisme werd weersproken. De politici hielden nog wel hunne redevoeringen om hun partijstandpunt te verdedigen, maar zij toonden weinig neiging hunne woorden in daden om te zetten. Terwijl jongelieden vroeger brandden van verlangen om in het politieke leven een rol te spelen, gingen zij er meer en meer naar jagen, op maatschappelijk gebied vooruit te komen en een vaste plaats te krijgen. De democratische denkbeelden verloren terrein, naarmate de constitutionele regering aan aanzien won. Enige nationalisten maakten van deze strooming tot nadeel van het Christendom gebruik.

De beweging tot bewaring der Japanse nationaliteit en tot terugkeer tot de oude zeden was niet alleen door Japannees veroorzaakt.